

INTEGRATIE SO-SBO-BAO IN ONTWIKKELING – 1

Plaatsen van leerlingen in een geïntegreerde setting

Voor welke leerlingen is een geïntegreerde voorziening van so-sbo-bao een passende plek? Op basis waarvan stel je vast wat elke leerling nodig heeft en wat er dan geboden kan worden en waar? En op basis waarvan groepeer je de leerlingen?

De ontschotting of integratie van so, sbo en bao staat volop in de belangstelling. De vorm en inhoud van die samenwerking verschilt sterk. Maar een aantal vragen komt vrijwel overal op. In de Ontwikkelgroep van het Ondersteuningsprogramma so-sbo-bao van de PO-Raad en het NCOJ worden deze vragen aan de orde gesteld en worden kennis en ervaringen uitgewisseld. In korte notities worden de bevindingen van die besprekingen beschikbaar gemaakt voor andere geïnteresseerden. Dit is het eerste thema in die serie.

Met de integratie van so-sbo-bao wordt beoogd een beter passend aanbod te kunnen doen voor leerlingen die een vorm van gespecialiseerd onderwijs nodig hebben. De schotten tussen de onderwijssoorten en de verschillende expertises worden doorbroken om maatwerk te kunnen leveren voor kinderen. Maar hoe bepaal je wat die leerling nodig heeft aan onderwijs en ondersteuning en waar dat het beste geboden kan worden?

Twee praktijkvoorbeelden hebben hiermee al ervaring; de Talentencampus in Venlo en Prisma in Kampen. Dit zijn initiatieven vanuit scholen zelf, niet van samenwerkingsverbanden. Zij krijgen leerlingen binnen met een TLV voor sbo of so (met de bijbehorende bekostigingscategorie), op basis van de criteria van het samenwerkingsverband. Dan gaan zij aan de slag om te onderzoeken welk maatwerk voor die leerling nodig is. Dat start altijd vanuit de doelen die zijn vastgesteld voor die leerling in het OPP, mede op basis van het ingeschatte uitstroomprofiel.

Daarnaast worden ook elders instrumenten ontwikkeld om de plaatsing van leerlingen in gespecialiseerd onderwijs te optimaliseren.

Werkwijze Talentencampus Venlo

De Talentencampus in Venlo is een samenvoeging van een reguliere basisschool, een sbo-school, een so-school, kinderopvang en kinderopvang speciaal. Dat betekent dat de expertises basisonderwijs, speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs expertise gedrag en expertise zml samenwerken onder één dak. Het doel van deze samenwerking is het verruimen van de mogelijkheden om kinderen tot ontwikkeling te brengen. Kinderen zijn niet aangewezen op één van de expertises, maar kunnen profiteren van alle expertises, al naar gelang hun onderwijsbehoeften en ontwikkelingsperspectief. Hiervoor wordt de term 'passend arrangeren' gebruikt.

De kinderen komen hier voor het basisonderwijs rechtstreeks binnen of met een TLV van het samenwerkingsverband voor sbo of so. De leerling wordt geplaatst in een basisgroep in één van die expertises. Vervolgens onderzoekt de Regiegroep Kindbegeleiding of een leerling voor een deel van de tijd wellicht iets nodig heeft vanuit een andere stroom of expertise. De ervaring wijst uit dat dit voor ongeveer 10% van de leerlingen een optie is. Zo kunnen leerlingen op specifieke curriculumgebieden of andere ondersteuningsbehoeften gedeeltelijk bij andere expertises aansluiten.

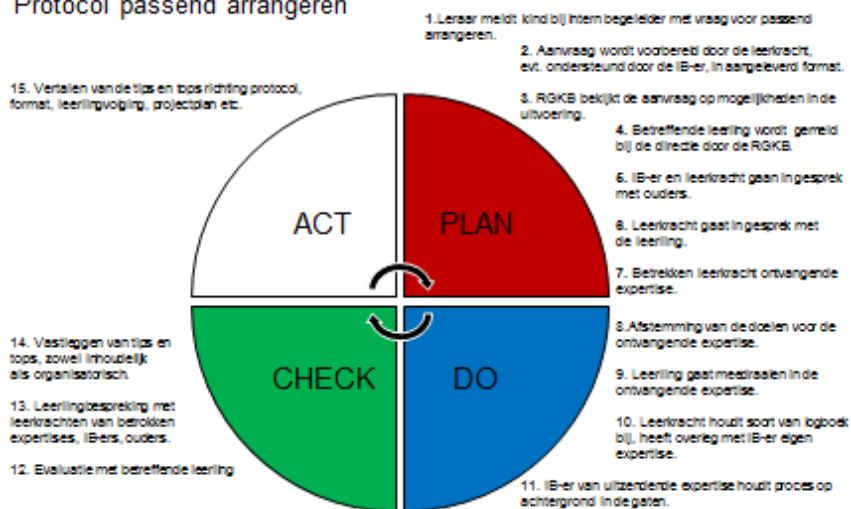
Er is sprake van één pedagogische basishouding bij alle participerende scholen of expertises. De aanleiding voor het aanbieden van zo'n extra (of juist 'minder') expertise kan liggen in het startgesprek bij binnenkomst, op verzoek van ouders of op basis van signalen van leerkrachten. Ook leerlingen uit de reguliere basisschool die deel uitmaakt van de Talentencampus kunnen een beroep doen op die verschillende expertises. Organisatorisch wordt dit geregeld via symbiose-overeenkomsten.

Er is een protocol 'passend arrangeren' ontwikkeld, dat als basis dient om te bepalen wat die leerlingen nodig hebben. Daarin worden ook afspraken opgenomen met leerlingen, ouders en teams hierover.

In het protocol 'passend arrangeren' is een route beschreven voor het nemen van de juiste stappen om een kind optimaal te laten profiteren van het onderwijs en de verschillende expertises.

Een onderzoek op de Talentencampus heeft aangetoond dat passend arrangeren positief bijdraagt bij aan de leerprestaties, het welbevinden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Leerlingen, ouders, leerkrachten en intern begeleiders staan positief tegenover het passend arrangeren en de doelstellingen ervan, die op kind-, expertise- en campusniveau zijn geformuleerd, zijn gerealiseerd.

Protocol passend arrangeren

Werkwijze Prisma Kampen

Prisma in Kampen is een school voor gespecialiseerd primair onderwijs voor leerlingen van 4 tot 13 jaar, ontstaan uit samenvoeging van een sbo-school, een so-cluster 3-school en een so-cluster 4-school. De leerlingen zitten hier, ongeacht hun TLV, gemengd in de groepen. Hier was vooral de vraag hoe deze leerlingen ingedeeld moesten worden in de groepen. De bovenbouw is voorlopig deels intact gehouden conform de oude groepsindeling, om de continuïteit voor de overgang naar vervolgonderwijs niet in gevaar te brengen. De groepen in de onderbouw en middenbouw zijn wel opnieuw ingedeeld, op basis van de volgende criteria: de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling, de mate van zelfstandigheid, het communicatief vermogen, het uitstroomprofiel en de cognitieve ontwikkeling (smogelijkheid). Verder wordt voor een deel ook rekening gehouden met leeftijd, voor de plaatsing in onderbouw of bovenbouw. Daarnaast wordt ook rekening gehouden met de stijl van de leerkracht en de plek in het gebouw.

De plaatsing gebeurt door een procedure, waarbij alle leerkrachten betrokken zijn. Van alle leerlingen zijn de belangrijkste ondersteuningsbehoeften op een geeltje gezet, zonder de naam van het kind daarbij. De leerkrachten 'plakken' dan die geeltjes, op basis van die ondersteuningsbehoeften, bij een specifieke groep, met die leerkracht, dat klimaat, op die plek, die zwaarte van de groep, enz. Dit levert een verrassende consensus op over welke leerlingen het beste in welke groep passen. Deze procedure werd gebruikt als een oefening, waaruit bleek dat het team heel goed in staat is om de leerlingen samen in te delen.

Voor een deel van de leerlingen met heel specifieke ondersteuningsbehoeften zijn stergroepen ingericht. Bijvoorbeeld voor leerlingen met een meervoudige beperking die voortdurende begeleiding nodig hebben, voor leerlingen die vanuit een KDC komen en voorbereid worden op instroom in een stamgroep en voor leerlingen die wat sociaal-emotionele ontwikkeling betreft niet in de stamgroepen passen. Alle andere leerlingen worden in heterogene stamgroepen geplaatst.

Andere werkwijzen of systematieken

In Hoogeveen, waar een so-school en een sbo-school van RENN 4 in één gebouw zitten en de kinderen door elkaar heen onderwijs volgen, wordt vooral een '**leren-leren-instrument**' gebruikt om de leerlingen op de juiste plek te krijgen. Daar worden de groepen dus niet samengesteld op ondersteuningsbehoeften, maar op wat het vraagt van de leerkracht aan kennis en attitude, met name ook op didactisch gebied. De leerlijnen 'sociaal-emotionele ontwikkeling' en 'leren leren' worden dan schoolbreed aangepakt.

In samenwerkingsverband BePO (Betuws primair passend onderwijs) wordt gewerkt aan een beoordelingskader, waarin mogelijke ondersteuningsbehoeften van leerlingen en ondersteuningsmogelijkheden in de verschillende onderwijssoorten in losse elementen worden benoemd. Daarmee kan worden vastgesteld wat een leerling nodig heeft en kan bekeken worden in welke setting dat het beste geboden kan worden en wat daar eventueel extra nodig is. De ondersteuningsbehoeften en ondersteuningsmogelijkheden zijn onder gebracht in drie hoofdgebieden: leren – gedrag – gezondheid. Het kader geeft daarnaast ook aan welke behoeften en mogelijkheden er liggen op het gebied van de jeugdhulp. Daarmee krijgt ook het gesprek met gemeenten een steviger basis. Het model is nog in ontwikkeling.

Door LECSO is, in samenwerking met CED-groep, het **Landelijke Doelgroepenmodel** ontwikkeld. Ook dat kan in een geïntegreerde voorziening voor gespecialiseerd onderwijs behulpzaam zijn voor het transparant bepalen van de

ondersteuningsbehoeften van leerlingen en het daarbij passende aanbod aan onderwijs en ondersteuning. De school doorloopt met het model een aantal vaste stappen die de leerling via een passende route leidt naar de maximaal haalbare uitstroombestemming. Door volgens een gestandaardiseerde manier te werken kan de communicatie met stakeholders zoals Inspectie, samenwerkingsverbanden, externe ondersteuners en scholen in het regulier onderwijs worden bevorderd. Het landelijk doelgroepenmodel verbetert ook de communicatie met ouders. Door het doelgroepenmodel en de onderliggende instrumenten is de school in staat een goed beeld te schetsen van waar de leerling staat en wat het toekomstperspectief is.

Voor meer informatie zie: <https://doelgroepenmodel.lecso.nl/>

Daarnaast biedt ook **het IVO-instrument** (Indicatiestelling vanuit onderwijsbehoeften) kansen voor dit doel. IVO werkt met vijf velden, waarop ondersteuningsbehoeften en differentiaties in onderwijsaanbod kunnen worden beschreven. Deze vijf velden zijn:

1. de hoeveelheid aandacht en tijd (hoeveel extra tijd is er nodig/beschikbaar, welke eisen moeten we stellen aan het aantal handen in de klas of de groepsgrootte?)
2. het onderwijsmateriaal (welke onderwijsmaterialen zijn nodig /beschikbaar?)
3. de ruimtelijke omgeving (welke aanpassingen in de klas, in en om het schoolgebouw zijn nodig/beschikbaar om een normale schoolgang van de leerlingen met speciale behoeften te garanderen?)
4. de expertise (welke teamexpertise is nodig/beschikbaar, welke specialistische expertise is nodig/beschikbaar, met welke intensiteit?)
5. de samenwerking met andere instanties (samenwerking op welke basis en met welke intensiteit is nodig/beschikbaar met welke instellingen buiten het onderwijs?).

Op basis hiervan kunnen de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van de leerling worden vastgesteld en kan gezocht worden in welke setting en met welke ondersteuning daar het beste aan tegemoetgekomen kan worden.

Voor meer informatie zie: http://www.sardes.nl/uploads/Sardes_Speciale_Editie_8_IVO.pdf

Ook **het VPI (het Vraagprofiel Instrument)** kan ingezet worden om een passende match te vinden tussen de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van een leerling enerzijds en de benodigde ondersteuning en passende onderwijsplek anderzijds. Het VPI is een digitale vragenlijst om de afstemming onderwijs-leerling in kaart te brengen en bestaat uit drie delen.

In deel 1 ligt de focus op de leerling; op welke gebieden en in welke mate een leerling extra ondersteuning nodig heeft in vergelijking met zijn/haar klasgenoten op acht gebieden: 1) emoties en persoonskenmerken, 2) omgaan met anderen, 3) praktische redzaamheid, 4) voorwaarden om te kunnen leren, 5) taal en spraak, 6) leerontwikkeling, 7) denken en 8) lichamelijke ontwikkeling.

In deel 2 wordt gevraagd met welke extra ondersteuningshandelingen de leerling verder kan worden geholpen en in welke mate dat moet gebeuren op zeven gebieden: 1) medische zorg en/of hulpmiddelen, 2) aansluiten bij het verstandelijk niveau, 3) aanpassen van de leeromgeving, 4) aanpassen van de lesstof, 5) aanpassen didactische begeleiding, 6) pedagogisch reguleren en 7) pedagogische veiligheid.

In deel 3 gaat het over onder andere extra ondersteuning voor de leerling buiten het primaire leerproces en over de sterke kanten van de leerling.

Een ingevuld VPI resulteert in een vraagprofiel en een handelingsprofiel. Het vraagprofiel geeft voor elk van de gebieden weer in welke mate de leerling in de voorafgaande periode extra ondersteuning heeft gevraagd. Het handelingsprofiel geeft voor alle gebieden weer in welke mate de leerling in de klas/op school extra ondersteuning dient te krijgen. Het VPI kan zo worden ingezet ter inhoudelijke onderbouwing van een plaatsingsbesluit op een school of in een specifieke groep. Het VPI is bruikbaar voor alle leerlingen met extra onderwijs- en ondersteuningsbehoeften, ongeacht de leeftijd, niveau van functioneren, vragen, mogelijkheden of beperkingen en in alle vormen van onderwijs.

Voor meer informatie zie: www.dotcomschool/vpi/

Heeft u vragen reacties of aanvullingen op deze notitie?
Laat het ons dan alstublieft weten via sboso@ncj.nl